

/ Л. Ю. Комлик. – Елец. – 20 с.

1. *Левінець Н. В.* Формування професійної готовності майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників на засадах народних традицій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Н. В. Левінець. – Київ, 2007. – 22 с.

2. *Нестеренко В. В.* Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників навичок здорового способу життя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / В. В. Нестеренко. – Одеса, 2003. – 21 с.

3. *Слепцова И. Ф.* Формирование готовности будущих воспитателей к взаимодействию с детьми дошкольного возраста в процессе профессиональной

подготовки : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / Ф. Слепцова. – Москва, 2007. – 21 с.

4. *Танько Т. П.* Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів педагогічних університетах : автореф. на здобуття наук. ступеню доктора _nte. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Т. П. Танько. – Харків, 2004. – 44 с.

5. *Шкварина Т. М.* Підготовка студентів педагогічних училищ до навчання дошкільників англійської мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Т. М. Шкварина. – Харків, 2004. – 21 с.

Подано до редакції 30.01.13

УДК 378.14+378.04+378.4

О. А. Біда

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

У статті поданий аналіз сучасних наукових досліджень процесу професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах заочного навчання.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні педагоги, заочне навчання.

Система заочного навчання, що існувала раніше, для тих, хто працюють на державних підприємствах за рахунок коштів підприємств, зруйнувалася. За браком коштів державні установи вважають за краще приймати на роботу вже навчених фахівців. Вкласти матеріальні кошти в навчання персоналу можуть собі дозволити лише фінансово стабільні фірми, що піклуються про професійне зростання і мотивацію своїх співробітників. Крім того, система державного замовлення на професійну підготовку і розподіл фахівців практично ліквідована. Однак сьогодні заочне навчання стає дедалі більш популярним: кількість студентів, що віддають перевагу цій формі вищої освіти, щороку зростає.

Незважаючи на багаторічний досвід існування заочної форми освіти, досліджень, присвячених проблемам її розвитку, становлення та організації не дуже багато, а в Україні вони практично відсутні. Загальним питанням прогнозування розвитку системи заочної освіти посвячено праці В. І. Боголюбова, Б.З. Вульфова, Б.С. Гершунського, М. І. Кондакова, О. П. Околенова, О.Я. Савельєва, В. О. Трайнева.

Вітчизняній історії, теорії та практиці заочної освіти присвячені роботи М. Т. Громкової, Л.П. Давидової, І.Є. Зімакова та ін. У роботах учених (В.С. Волков, А.О. Петренко, Б.І. Сандин, В. І. Трикоза) розглядаються окремі етапи розвитку і становлення заочної освіти в Росії, аналізується перехід від заочного навчання до дистанційного в сучасних умовах інформатизації суспільст-

ва (М.О. Кокорєв і М. О. Свешников).

В. І. Овсянніков (1995; 1996) присвятив своє дослідження аналізу схожості і відмінностей дистанційної освіти і заочної. У зарубіжній теорії нетрадиційні методи і підходи щодо організації системи заочної освіти у ВНЗ висвітлено в публікаціях Дж. Боат, С. Брайан, А. Ведемеєр, Г. Глісон, Р. Деллінг, М. Дюбове, Д. Каугман, Д. Кіган, Д. Ланг, К. Олер, Б. Холмберг.

Педагогічні основи вищої заочної освіти закладені І.Г. Шамсутдіновою. В її роботах розглядаються історія російської заочної освіти, організація навчального процесу в системі заочної освіти, а також її дидактичні основи. Проблемам професійної підготовки студентів заочної форми навчання присвячені роботи Н.М. Бикової, І.І. Гур'євої, В.М. Лазарева, О.С. Поплевко, С.В. Путєєвої, Н.С.Росіїної, О.В.Суворової, Н.Ф. Телешевої. В Україні проблема професійної підготовки студентів-заочників відображена лише у двох працях, а саме – Л.Ф. Михайленко та Т.Ш. Ібрагімова.

Н.М. Бикова [1] предметом свого дослідження обрала вдосконалення заочного навчання майбутніх учителів у вищій школі засобами відкритого навчання. Удосконалення процесу підготовки фахівців відповідно до вимог сучасності в системі заочного навчання, на думку автора, можливо, якщо створити певні організаційно-педагогічні умови, за яких удосконалення заочного навчання засобами відкритого навчання стає процесом продуктивної підготовки фахів-

ців в умовах глобалізації суспільного розвитку.

Організаційно-змістовні умови модернізації заочного навчання, метою яких є підвищення якості професійної підготовки студентів, стали предметом дослідження І.І. Гур'євої [2]. Вона наголошує на тому, що заочне навчання в умовах модернізації освіти необхідно розглядати як відкриту, демократичну форму професійної освіти, організаційно-технологічно сутнісно якої є одержання освіти дистанційно, у комбінації з професійною трудовою діяльністю.

Предметом дослідження В.М.Лазарєва [3] обрано теоретичні, організаційно-педагогічні і управлінські основи розвитку системи підготовки учительських кадрів без відриву від основної діяльності в системі вищої професійної освіти. У дослідженні автора система управління підготовкою учительських кадрів без відриву від основної діяльності розглядається як провідний компонент сучасної системи вищої професійної освіти.

О.С.Поплевко [4] досліджувала інноваційні педагогічні технології у професійній підготовці студентів-заочників. Професійна підготовка студентів-заочників, на думку автора, буде ефективною, якщо: вона здійснюється на основі використання інноваційних педагогічних технологій, які дозволяють планувати і проводити професійну підготовку, виходячи із логіки загальнопрофесійних і спеціальних навчальних дисциплін, логіки майбутньої професійної діяльності (моделі спеціаліста); виявлено і впроваджено педагогічні умови ефективного застосування інноваційних педагогічних технологій, що враховують специфіку організації професійної підготовки студентів-заочників, їх психічні особливості, характер і зміст цих технологій; здійснюється постійний моніторинг професійної підготовки і індивідуальне консультування студентів-заочників на етапі їх самостійної роботи.

Дослідження С.В.Путєєвої [5] присвячено формуванню у студентів заочної форми навчання професійної готовності до педагогічної діяльності. Автором науково обгрунтовано сутність і значення системи заочного навчання в сучасній соціально-економічній ситуації як необхідної складової неперервної освіти, яка здатна забезпечити своєчасну компетентну професійну підготовку фахівців сфери фізичної культури і спорту в умовах модернізації суспільства і освіти.

Комбінація традиційних і інноваційних методів, що забезпечують ефективність підготовки фахівця в режимі заочного навчання, виступила предметом дослідження Н.С. Россіної [6]. Метою роботи було виявлення і обгрунтування педагогічних умов, необхідних для ефективного формування процесу навчання в системі заочної освіти.

Визначення педагогічних умов подолання пасивності студентів-заочників у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі стало метою дослідження О.В. Суворової [7]. Автор наголошує, що професійна підготовка фахівців в умовах заочного навчання буде ефективною, якщо: здійснюється особистісно зорієнтований педагогічний підхід, спрямований

на зміну рівня пасивності студентів-заочників у навчальній діяльності; ведеться систематичний аналіз потенціалу творчої активності особистості і професійних деформацій працюючих студентів; реалізується професійно спрямована педагогічна система, яка включає дидактичний, професійний і організаційно-педагогічний компоненти; формується творча спрямованість студентів-заочників на досягнення професійної самореалізації.

Підвищення ефективності професійної освіти студентів-заочників в умовах дистанційного навчання стало предметом дослідження Н.Ф.Телешєвої [8]. Автором доведено, що підвищення ефективності навчання студентів-заочників при дистанційному навчанні забезпечує комплекс таких педагогічних умов:

- розроблення моделі дистанційного навчання, яка дозволяє викладачу побачити зв'язки між її окремими компонентами і є відправною точкою для обгрунтованого вибору в процесі навчання специфічних методів і засобів навчання;

- забезпечення відповідних організаційних і психолого-педагогічних умов: підготовка матеріально-технічної бази навчальної діяльності, наявність комп'ютерних класів; психологічна підготовка і організаційно-методична діяльність суб'єктів освітнього процесу (тиражування методичної літератури і створення електронної бази даних методичного забезпечення); здійснення навчального процесу за дистанційною технологією; здійснення через центр дистанційного навчання зворотного зв'язку зі студентами;

- реалізація методики "занурення", за якою використовується модульний принцип вивчення навчальних дисциплін; інформаційні технології в організованому освітньому просторі; здійснення взаємозв'язку виконавських і контрольних дій викладача і студентів.

Дидактичні основи модульно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів заочної форми навчання – тема дослідження Т.Ш. Ібрагімова [9]. Кредитно-модульна технологія навчання, на думку автора, передбачає таку організацію навчально-виховного процесу, яка ґрунтується на інтеграції й диференціації змісту освіти та забезпечує самостійне засвоєння студентами заочної форми навчання професійних знань, умінь і навичок.

Система методичної підготовки майбутнього вчителя математики за заочною формою навчання стала предметом дослідження Л.Ф.Михайленко [10]. Автором доведено, що забезпечення якісної професійної підготовки вчителя математики значною мірою залежить від урахування психолого-педагогічних особливостей підготовки цього вчителя за заочною формою навчання, особливостей контингенту студентів-заочників та вміння студентів заочної форми самостійно здобувати знання. Забезпечення умов ефективності навчання передбачає розроблення й теоретичне обгрунтування цілісної системи методичної підготовки вчителя математики за заочною формою навчання з урахуванням сучасних технологій навчально-

пізнавальної діяльності.

Отже, підсумовуючи зазначене, можна стверджувати, що система заочного навчання має достатню велику історію, а сучасна організація цієї форми навчання спирається переважно на нагромаджений практичний досвід та окремі не систематизовані теоретичні і методичні розробки.

Така освіта, що діє в режимі професійної підготовки, здатна успішно, хоч і недостатньо швидко, реагувати на:

- появу нових професій і спеціальностей, що вимагають масової підготовки кадрів;
- введення нового виробничого обладнання в дію (тобто швидке реагування на виникнення потреби в підготовці фахівців із його експлуатації та ремонту);
- упровадження у виробництво нових технологій, що потребують внесення змін до діючих програм професійної освіти;
- потреби суспільства в перепідготовці кваліфікованих громадян, які стали безробітними у зв'язку зі спадом виробництва в окремих галузях економіки.

У професійній підготовці студентів очної форми

навчання, поряд із традиційними інформаційно-реконструктивними технологіями, сьогодні використовуються технології, спрямовані на моделювання професійної діяльності, вирішення комплексу завдань практичного характеру через імітаційне моделювання (також і комп'ютерне), використання проблемних ситуаційних завдань, міждисциплінарних ділових ігор, навчання проектуванню професійної діяльності тощо.

Однак у професійній підготовці студентів заочної форми навчання інноваційні технології не отримали належного застосування. Причина тому – не розробленість загальних теоретичних засад організації цього процесу, його педагогічних умов, особливостей використання інноваційних педагогічних технологій у системі заочної форми навчання. Тому уявляється необхідним розглянути сутність основних педагогічних технологій, що використовуються в системі професійної підготовки очної форми навчання, і визначити, які з них, виходячи з особливостей організації навчального процесу в заочній формі навчання, можуть бути використані з метою підвищення ефективності професійної підготовки студентів-заочників.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Быкова Н.Н.* Совершенствование заочного обучения в высшей школе средствами открытого образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Быкова Наталья Николаевна. – СПб., 2006. – С. 17.

2. *Гурьева И.И.* Модернизация заочного обучения как условие повышения качества профессиональной подготовки студентов в вузе (на примере университета) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Гурьева Ирина Ивановна. – Ставрополь, 2007. – 204 с.

3. *Лазарев В.Н.* Высшее педагогическое образование без отрыва от основной деятельности: история, современное состояние, перспективы : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.08 / Лазарев Владимир Николаевич. – М., 2004. – 365 с.

4. *Поплевко Е.С.* Инновационные педагогические технологии в профессиональной подготовке студентов-заочников : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Поплевко Елена Сергеевна. – Саратов, 2006. – 151 с.

5. *Путеева С.В.* Формирование профессиональной готовности студентов заочной формы обучения к педагогической деятельности (на примере факультета физической культуры) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Путеева Светлана Владимировна. – Ставрополь, 2006. – 282 с.

6. *Россицина Н.С.* Традиционные и инновационные методы в системе подготовки студентов-заочников : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Россицина Нина Сергеевна. – Ярославль, 2006. – 211 с.

7. *Суворова А.В.* Педагогические условия преодоления пассивности студентов-заочников в процессе профессиональной подготовки в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Суворова Алёна Владимировна. – Москва, 2002. – 162 с.

8. *Телешева Н.Ф.* Повышение эффективности профессионального образования студентов-заочников в условиях дистанционного обучения : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01, 13.00.08 / Телешева Нина Фёдоровна. – Красноярск, 2003. – 184 с.

9. *Ібрагімов Т.Ш.* Дидактичні основи модульно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів заочної форми навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Т.Ш. Ібрагімов. – К., 2009. – 23с.

10. *Михайленко Л.Ф.* Система методичної підготовки вчителя математики у вищому начальному закладі за заочною формою навчання : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Михайленко Любов Федорівна. – Вінниця, 2005. – 235с.

Подано до редакції 21.01.13